

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

Una ració extra de petons

Avegades, l'atzar i els astres se sincronitzen a través de dues vidres humanes fins a extrems fabulosos i emocionants. Aquest és el cas de l'amistat que va unir els escriptors, dibuixants i periodistes Pere Calders i Avel·lí Artís-Gener, *Tísner*. És un lloc comú perfectament exacte dir que no podien viure l'un sense l'altre. Es necessitaven, s'estimaven, s'ho passaven bé. Ho van fer gairebé tot junts. I quan les circumstàncies els van separar, van creuar-se unes sinceres i divertides cartes que Francesc Galera ha reunit al número 55 de la *Biblioteca Miquel dels Sants Oliver*, de Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Una delícia, un cant a l'amistat i un testimoni desdramatitzat de l'exili.

"En fi, Tísner, una bona abraçada de tots nosaltres i reparteix petons a discreció, com si es tractés d'una ració extra", s'acomia el 25 de juny del 1965 Calders des de Barcelona. Tot i els malentesos de la distància, no es va refredar una relació que, en efecte, va ser extra en molts sentits: per longeva, per la coincidència de gustos –dibuixar, escriure–, pel bon humor compartit, per la sintonia política –un fondo catalanisme progressista–, perquè van esdevenir cunyats quan el 1943 Calders es va casar amb Rosa Artís, per una vellesa de plenitud i honors, per la lleialtat mútua insubornable... Jo els recordo d'aquells anys finals, en un dinar amb l'Espinàs al Via Veneto: havien recuperat els seus dibuixos de guerra en un llibre a quatre

mans per a La Campana. Els seus pares ja eren amics i de ben petits ells anaven a escola junts, van estudiar plegats belles arts, van iniciar-se al periodisme alhora, la fugida a França, després l'exili mexicà i finalment l'anhelat retorn.

Les cartes són de dos períodes. Les primeres, del 1939, quan tenien 27 anys, les firma Calders. Les de Tísner d'aquell moment no s'han conservat. Calders era amb altres escriptors catalans al *château* de Roissy-en-Brie i Tísner amb la família a la residència per a intel·lectuals habilitada en una vella caserna de bombers de Tolosa

de Llenguadoc. Com diria Carles Fontserè, aquell era un exili de primera: llibertat, diners, menjar, bona companyia... Calders estava casat amb Mercè Casals i tenien un fill (Joan) –tots dos s'havien quedat a Barcelona–, però, tot i així, ja mostrava una dependència emocional de Rosa Artís. "Adorat amic, Tísner maco, Tísner del meu cor, Tísner imponent, Tísner més maco que ningú, estimat..." Així són les salutacions inicials. "Amb tu em veig amb cor de fer grans coses, però sol em sentiré completament exiliat". "Estic disposat a fer totes les penitències que tu em manis. El que no estic disposat a fer és a tolerar que el més petit ressentiment disminueixi l'estimació que em tens, i que jo poso per damunt de tot". L'anada a Mèxic separats, i envoltada d'un terbolí d'emocions, genera un cert embolic que s'agafen amb humor: "Amb les nostres cartes i telegrams ens desconcertem que és un gust".

El segon període va del 1962, quan Calders i família marxen a Barcelona, al 1966, quan ho fa Tísner. Calders i Rosa insisteixen molt per retrobar-se. Aquí sí que hi ha cartes de tots dos, i és molt viu el retrat de la vida de la comunitat catalana a Mèxic, i de la manera com els Calders veuen Catalunya, més dinàmica i pròspera que la imatge que se n'havien forjat. "Cada dia que passa estem més contents d'haver tornat i ens dol que a vosaltres us costi tant de decidir-vos", li etziba Calders el juny del 1963. Encara trigaran tres anys i mig a veure's. Tísner es queda sense feina, té problemes de diners i es dedica a acabar la novel·la *Paraules d'Opòton el Vell*, que presenta al Sant Jordi però no guanya. S'acabaria publicant el 1968. Sí que guanya un premi (i un cotxe!) amb un conte escrit a raig en castellà, premiat per un jurat on hi ha Juan Rulfo i entregat pel ministre d'Educació. És l'última foguerada del periple d'un quart de segle de vida mexicana abans de retrobar-se amb Calders i Catalunya. ♦♦

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIÓ

[1] La dona de la seva vida
XAVIER BOSCH
Columna
512 pàgines i 21,90 € **1/2**

[2] Tàndem

MARIA BARBAL
Destino
176 pàgines i 18,90 € **2/8**

[3] Canto jo i la muntanya...

IRENE SOLÀ
ANAGRAMA
192 pàgines i 16,90 € **4/98**

[4] L'home que va viure...

GERARD QUINTANA
Columna
384 pàgines i 21,50 € **3/4**

[5] Napalm al cor

POL GUASCH
Anagrama
200 pàgines i 18,90 € **-/1**

NO-FICCIÓ

[1] Les hores greus
QUIM TORRA
Símbol
250 pàgines i 23 € **1/2**

[2] L'armadura del rei

A. CALATRAVA / A. PARDO DE VERA / EIDER HURTADO / Ara Llibres
240 pàgines i 18,95 € **-/3**

[3] Escrivim el futur amb...

CARME FORCADELL
Destino
144 pàgines i 12,95 € **-/1**

[4] Paraules d'Arcadi

ARCADI OLIVERES
Angle
176 pàgines i 16,90 € **2/8**

[5] Humà, més humà

JOSEP MARIA ESQUIROL
Quaderns Crema
176 pàgines i 14 € **3/4**

CASTELLÀ

FICCIÓ

[1] El juego del alma
JAVIER CASTILLO
Suma de letras
526 pàgines i 18,90 € **-/1**

[2] Independencia

JAVIER CERCAS
Tusquets
400 pàgines i 21,90 € **1/4**

[3] Tomás Nevinson

JAVIER MARÍAS
Alfaguara
688 pàgines i 22,90 € **2/4**

[4] La anguila

PAULA BONET
Anagrama
200 pàgines i 17,90 € **-/1**

[5] Reina roja

JUAN GÓMEZ-JURADO
Ediciones B
568 pàgines i 20,90 € **3/125**

NO-FICCIÓ

[1] La armadura del rey
A. CALATRAVA / A. PARDO DE VERA / EIDER HURTADO / Roca editorial
240 pàgines i 17,90 € **-/2**

[2] Niadela

BEATRIZ MONTAÑEZ
Errata Naturae
344 pàgines i 22 € **3/3**

[3] El infinito en un junco

IRENE VALLEJO
Siruela
452 pàgines i 23,95 € **2/68**

[4] Vivir no es tan divertido, y envejecer...

OSCAR TUSQUETS / Anagrama
200 pàgines i 17,90 € **-/2**

[5] ¿Clocas? Sí, claro

JAVIER BOYE
Roca editorial
288 pàgines i 17 € **1/2**

Rànquing setmanal del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura
Posició setmana anterior / Setmanes en el mercat

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

Usos que s'imposen contra el parer dels experts (2)

Per què els catalans d'avui dia, quan es desanimen –i ho volen dir correctament–, no tiren la tovallola sinó que la llancen? Per la mateixa raó que alguns, i cada dia més, ja no es tiren a la piscina, ni es tiren als braços de ningú, ni es tiren els plats pel cap, ni tiren la casa per la finestra, ni tiren el barret al foc, ni tiren capellans, ni tiren la pedra i amaguen la mà, ni es tiren de cap en res, sinó que sempre llancen o es llancen. Algun d'aquests llançar per *tirar*, com el de la tovallola, no gosaria condemnar-lo, perquè l'expressió –que ve de la boxa– no està consolidada i, al capdavant, una tovallola tant la podem llançar com tirar. Però en altres casos, com els del barret al foc, la casa per la finestra, els plats pel cap i un llarg etcètera, sí que optem per llançar s'allunya

del català genuí de sempre: del que recullen els diccionaris basant-se en l'ús dels millors escriptors.

¿Arribarem a dir bestieses del tipus llançar-s'ho tot a l'esquena, llançar sucre al cafè o llançar la canya a algú? Esperem que no, però mentre ho esperem recuperemquina és la raó que ha fet creure a tants parlants que dient *llançar* en lloc de *tirar* parlaven o escrivien millor. És una raó que trobem sovint en usos que, volent ser més correctes o genuïns, ho són menys: l'estigma

¿ARRIBAREM A DIR BESTIESES DEL TIPUS LLANÇAR-S'HO TOT A L'ESQUENA O LLANÇAR SUCRE AL CAFÈ?

que pesa sobre l'ús d'una paraula fa que sigui sospitosa en altres usos del tot genuïns. En aquest cas, usos genuïns de *tirar* han passat a ser sospitosos –i a ser substituïts per *llançar*– per la condemna del *tirar* que vol dir rebutjar alguna cosa, desfer-se'n: el "Tira-ho!" que vol dir "Llença-ho". Un ús que, per cert, recull el DDL (Diccionari descriptiu) i accepta el DNV (Diccionari normatiu valencià).

L'arrelament d'aquest ús de *tirar* era tan fort en alguns parlars que arrabassant-lo també s'han arrabassat, en l'inconscient dels més conscienciats, altres accepcions genuïnes de *tirar*, com ara deixar anar amb un cert impuls ("Li va tirar una pedra") o deixar caure de certa altura ("Tirar llenya al foc"). ¿Som a temps de rehabilitar-les? ♦♦